

Boedel.

Den 12 Augustus 1898 bevocht ik deze gemeente; ik reed over Utrecht, Helvoirt, Klaaren en Eske naar Boedel; en van daar over Lymonde en St. Michielsgestel terug naar den Bosch.

De Burgemeester ontving mij met een lichte spreuk; hij had de Raadsleden opgeroepen; na dat de Leden aan mij waren voorgesteld, verbleven zij. —

De liederhapel stond boven in de vestibule geschaard.

Op mijn auditorie vernam ik van des delfen, doch de school rijkheid legde staal nog niet gebouwd kon worden omdat er geen geëxamineerde Broeders te krijgen waren; dat de gemeente sterk laenam in de buurt van het station; daar was het opzichten eener nieuwe parochie hoog noodig; voortdurend ontbraken daarvoor de fondsen. —

Twee paters van St. Charles vertelden, dat men in Afrika zoo gaarne de Hollanders had.

Ten slotte verschenen nog Alph. van Nijckeworsel, Notaris (v. d. man, en de postdirecteur Bruning (vroeger te Heusden).

Den veldwachter van Lijffers dit Lymonde plesik, omdat de man goed zijn plicht doet; veldwachter van Hooydonck las ik een beetje de les; veldwachter Udenben, gebedrijge ik met ontslag, wanneer hij niet beter zijn plicht deed.

M. B. en W. besprak ik vooral de verlichtingsopdracht (procedure c. d. v. d. lende), en de quaestie met de S. S. in zake den toegang tot het station.

De firma van Berle heeft sich haar eigen personeel een harmonie opgericht; een der firmanten was met die harmonie op het marktplein, om muziek te maken.

Ik nam van Boedel een goede impressie mede; het leent mij voor, dat de burgemeester het zeer goed kan vinden met zijne welhouders, en met de groote meedeleid van den Vorst.

Administratie van den orkanager: Veropeningsrecht en de opbevocht van groestanten waren in collectieve bedragen geboekt; zonder specifieke vermelding van iedere post in een geregeld hulpjournalaal.

Administratie ter secretarie. Er was geen register van beslisningen van B. en W. in zake de liederhapel; wel waren

Boschel.

alle stukken op de hinderriek beschikking hebbende, in
eene portefeuille verzameld.

In de laatste akten van den burgerlijken stand was het
wit niet doorgehaald.

Den 14 Juni 1899 kwam ik weer in Boschel; het
gemeentebestuur had mij uitgenoodigd het electrisch licht te
komen openen. — Op de officies der gemeente (oorn de
Zalsche Bavier) vond ik B. en W.; na op verzoek van den
Burgemeester een oogenblik verdoefd, te hebben ten huize
van den welhouder van Keunen (levens lid der Staten)
ging het in optocht naar Boschel. Voorop twee marechaus-
se, daarna een rijtuig met den burgemeester in ambts-
costuum; vervolgens mijn rijtuig, en daarna dat van de
welhouders. —

In de vestibule van het versierde Raadshuis stonden de leden
van den Raad, met den secretaris en den ontvanger; de bur-
gemeester heette mij welkom; we leisterden daarna naar de
muziek op de markt (harmonie met personeel van Kerle); ver-
volgens ging ik naar boven, en vond op de bovenvestibule
de ~~glas~~ liederstafel St Petrus; men gaf den gelovelingen
leest van wat gezongen zou worden. — Op de Raadsraad-
heette de burgemeester mij nogmaals welkom; nadat ik ge-
antwoord had voeg het Raadslid v. d. Eerde het woord; hij
maakte daarvan gebruik om tegen het Dagelijksch Bestuur,
vooral tegen den welhouder Spierings uit te waken, wien
hij verweet, nog niet eenmaal te weten wat een „volk“, wat
den „empire“ was. — Na dat intermezzo gingen we
naar de „centrale“; aldaar was alles gereed om het electrisch
licht te doen ontsleken; na een speech van den burgemees-
ter en van den Directeur der Vlaanderenche Glasbluifabriek
(den Heer Tigeu) verzocht men mij, de lamp om te draaien
en het licht in Boschel te ontsleken; ik deed zulks, vier dat ik
met een speech geantwoord had; toen maakten de markt-
nes zoo veel opdraas, dat spreken onmogelijk was. — Ik
nam daaraan alle Heeren mede naar Huizen en hield
mijn speech in de open lucht; gelukkig was het mooi weer.
De bovengenoemde geleiding werd geleverd door de
Nederl. Bell. Telefoon Al. P. 1; de directeur Valier Al. P. 1, Dr. Kleber

Boschel.

was mede tegenwoordig. —

De jongen vervolgens Boschel rond rijden, om het licht te zien
branden; niet alleen in de kern van de gemeente, maar ook
daarbuiten, op drukke plaatsen of op kruiswegen, is het elek-
trisch licht aangebracht. — Jalouzie heb ik op die plaat-
sing aanmerkelijken maken; 200 bijl. op de groote looflamp
bij de fabriek van v. Kerle; naar mijn meening is die lamp
daar zeer terecht geplaatst.

Na op het gemeentehuis nog een oogenblik te hebben ver-
loopt, verduende ik naar Boschel, geescorterd tot de
Zalsche Bavier door B. en W. —

Den 20 Juni 1902 kwam ik weer in Boschel. Ik had
eerst Bellicum bezocht; daarna ontken op Churberg,
om vervolgens mijn reis naar Boschel te vervolgen; Ik
bracht dien dag ook nog een bezuch aan Esch. —

Door veelvuldig wijzigen van personeel, en door dat de
Raad niet altijd gelukkig was bij de keuze van personen,
bij gelegenheid van benoemingen, is het secretariatswerk
deels minder goed, en worden de zaken niet op
tijd afgedaan. Zoo maekt ik met B. en W. het verslag
der gemeente Boschel over het jaar 1900 bespreken, omdat
het verslag over 1901 nog niet was ingekomen ter pro-
vinciale officie. —

Volgens B. en W. gaat het moreel der bevolking niet vooruit,
al is het nog redelijk goed; van de volbrakten heere-
lijken „madden“ er slechts 6% volbrakten worden; op 100 de-
borten zullen 2 à 3 onwettige kinderen zijn.

De zetels van zittende raadsleden worden bij perio-
dieke vacatures niet bestond bevestigd; maar er ontstaat
er een vacature, dan is heel Boschel in roer en roer; zoo
werd zelf een analphabeeth in den raad gebracht. —

In den Raad staan B. en W. niet tegenover een geor-
ganiseerde oppositie. Maar de oppositie is er, en het be-
schikt zelfs over de meerderheid; dit bleek o. a. bij de
proppre benoeming van een gemeente ontvanger; buiten
de voordracht van B. en W. om werd iemand he-
maand; de minst geschikte van alle sollicitanten;

Bosch.

op de voordracht stonden alleen inwoners van Bosch; de benoemde was dat ook, was als leerloover ongebruikelijk geweest, en had niet te eten. Misschien was medelijden een factor bij het uitbrengen van deze stem door de meerderheid van den Raad.

Verordening op het renten recht streng gehandhaafd, en werkt vrij goed.

De verzorging der armen kost vrij veel geld; gemeente geeft van volgemeen armbestuur een subsidie van f. 3200. Verder Vincentius, Elisabethvereeniging, broodcommissie, vereeniging tot verstrekking van warm eten aan schoolkinderen (soepcommissie). Alles en alles te samen is oorzaak, dat de armen van Bosch het goed hebben; dat er zeker geen broods gebrek wordt geleden.

Gemeente eigendommen hadden niet veel te betekenen; slechte heide met mast ± 20 Zl. A. — Door het legaat van Mr van Loth kreeg gemeente haardruygen, samen ± 50 Zl. A. groot; deze zullen onruyver f. 1000, zilver ± f. 700 opbrengen. Gemeente is verder erfgenaam van den heer van Loth; door dat er geschand is met den heer, windverder notaris Vits, weeten men niet precies, hoerul dat zal zijn; men rekent zeker f. 10.000 te zullen krijgen.

De behoeving tot de waterleidingen onderwinden B. en W. nog al bezwaren; ik deed het denkbeeld aan de hand, om het onderhoud van alle waterleidingen ten laste van de gemeente te nemen.

Bij de nieuwe kerk te Breukelen verrijzen vele woningen. Straten zijn er feitelijk niet. B. en W. kunnen daar op het moment geen voorschriften geven omtrent bouwen enz. Zeer jammer, omdat nu de woningen niet op een zelfde peil gebouwd worden, iets, waarmede later bij stratenaanleg groote bezwaren maken ontstaan. —

Niettegenstaande alle mogelijke moeite is men er niet in kunnen slaagen, om een huwaarts zich te doen vestigen in Bosch. Van gemeentewege loofde men f. 500 salaris uit.

Bosch.

De markten, vooral de vrijdagse markt, blouit zeer.

B. en W. willen inhandelen met leysaat van Loth te stemmen voor leker onderwijs, en dat combineren met de benoeming van een gemeente architect, die dan tevens lekeronderwijs zou moeten geven. Ik heb de Heeren aangeraden, om zich in verhouding te stellen met den Inspecteur, den heer Blakumbaer. Zij denken verder ook nog wat te doen voor landbouw onderwijs. —

Ter audientie verschenen 2 witte paters van Har., dinoal havigerie, de Alphons van Rijkheversel, de heer Elabie van Bosch en Kimpde, en Verkennan, ambtenaar ten secretarie, gediplomeerd gemeente overden.

B. en W. verheerden zeer onder den indruk van alle verloren processen: tegen de godshuizen over de betaling van verpleegkosten van een krankzinnige; tegen van der Erde, in zake de gasfabriek. — Die verloren processen schaalden hen prestige, en worden hen persoonlijk thvvalijk genomen: zoo had de postdirecteur Buning o.a. aan den wethouder van Keulen die processen overrekenen, en hem gevraagd, of B. en W. nu uit eigen zake de proceskosten zouden kwijten; het was z.i. een schandaal, om de belastingbetalende inwoners voor dergelijke uitgaven belasting uit den zake te klappen.

Den 5^{den} April 1906 bezocht ik deze gemeente; aan het station te Bosch liet ik mij door een rijtuig van Sublers halen; ik bezocht later nog Kimpde, en keerde van daar over Gernande en den Fellebaer, selen weg naar den Bosch terug.

Ik verkennde audientie aan den Vrijdagsontwanger, den heer Stads, deze kwam eenvoudig zijne afwachting maken. — Van B. en W. vernam ik dat er verweerd nog geen jongens school gebouwd wordt voor het leysaat stiel; de debet denkent, dat het leysaat (f. 25000 + het terrein) daarvoor onvoldoende is, en dat bij bavenroien geen fracties kan krijgen. Voor de gemeente is dit wel jammer, vooreerst, omdat bij abcaturen in het onderwijzend personeel het moeilijk is om dit met goede krachten aan te vullen. De onderwijzers weten, dat er een beaerderschool zal komen en

Bosch.

solliciteeren niet gaarne, omdat ze begrijpen, dat ze kans hebben binnenkort tijd meer te hebben betrekking te worden; — vererogens, omdat de school in de kern te klein wordt, en het daardoor noodig is, daarvoor bij te bouwen, wellicht voor zeer korten tijd.

De verhoudingen in den Raad zijn in den laatste tijd aanmerkelijk verbeterd: Pieter van Dijk, de analphabete, werd voor 2½ jr. meer uit den Raad gespoeld en vervangen door van de Ven. — Er is ook geen georganiseerde oppositie meer; bij de laatste raadsverkiezing werden de afstudeerende leden het enige candidaat stelling overloren, iets, dat nog nooit gebeurd was.

Het leysat + de erfstelling van Coath bedraagt een kapitaal waarde van ± 50 m^{il}le; ^{het profijt tegen een prijs werd door gemeente verloren} de inkomsten ± 71700. —

Van de 154 overleden in 1904 waren 9 kinderen beneden het jaar; aan B. en W. opgedragen, de oorzaak daarvan, indien mogelijk, na te sporen.

De gemeente is eigenaresse van verschillende tienden; men heeft veel benwaar bij de inning der bloedtiende, en laat die thans maar varen. Men zal zeer blijde zijn, wanneer door het vijf alle tienden zullen afgevoerd zijn.

De gemeenteloven wordt hersteld; men is thans bijna gereed; het hiele werk is op ± 7000 begroot. — Het is slechts het al. herwaadzakelijste, wat thans gedaan wordt; een grondige restauratie van den toren zou — volgens een globale begroting van den architect Alexander — 734.000 kosten.

Het landbouwonderwijs (leysat van Coath) valt zeer in den smaak, vooral, door dat het de leider, het hoofd der school, en zeer bekwame man is, en met bijzonder veel tact les geeft. Volgens B. en W. wordt er een kern gevormd van zeer bekwame landbouwers.

Voor het teeken onderwijs bestaat er niet zo veel animo.

Het electrisch licht wordt opged; er wordt hoe langer hoe meer gebruik van gemaakt. Door dat de gemeente een tam. hiende van de breuk overaanst krijgt, kost de verlichting thans aan de gemeente niet meer, dan vroeger het gaslicht; de gemeente is thans schier dagelijks verlicht, terwijl zulke vroeger alleen het geval was als er geen maan was. — Volgens B. en W. is de electrische installatie echter veel te klein, onv.

Bosch.

deelhoudig ingericht, en staat ze op eene aangeschikte plaats. —

Den 19 April 1910 kwam ik weer in Bosch; ik was toen in Vlaeren geweest, en in Esch. Der trein keerde ik naar den Bosch terug. —

Ik vond hier een geheel ander dagelijks bestuur dan in 1906: Ben van Klugenspoth werd verplaatst naar Zevenaar; de welhouders Spierings en van Heumen konden het niet goed vinden met burgemeester Spijers, en bedankten als leden van den gemeenteraad.

Het B. en W. langdurig gesproken over de vraag, wat of voor Bosch meer wenschelijk was, een zeer hooge hoofdelijke omslag, dan wel een matige hoofd. omslag + storageld. B. en W. gevelen blijkbaar niet veel voor staatsgeld; zij willen toch de raad in studie nemen en eene verordening ontwerpen; dan heeft men vast gegeven, om de werking te beoordeelen.

De burgemeester zegt mij toe, een gedetailleerden staat aan te leggen omtrent de exploitatie der gemeentelijke bezittingen, voorstellingen en derg.

De school met het leysat staet werd in 1909 met eene klasse geopend. Zeer legh den wensch van den stichter — volgens de beveling van B. en W. — zal die school allen toegankelijk warden gesteld voor de kinderen uit de parochie van den deken; kinderen uit de parochie Breukelen zullen niet worden toegelaten. Men denkt over eenige jaren eene der openbare scholen te kunnen sluiten, en die dan aan den deken te verkoopen; de openbare school wordt op het moment leeg gepompt.

Verordening op het venten wordt streng gehandhaafd en is hard noodig; soms staan er Drentes leghlyk voor het raadhuis om eene vergoeding te vragen.

De landbouwcursus, uit leysat van Coath bevestigd, neemt goed op; de cursus wordt gevolgd door 10 leerlingen; is hiefarig; wordt gegeven door hoofd der school te Breukelen, die de landbouwakte heeft. — Teeken onderwijs wordt gegeven door gemeente-opzichter; ook dat tekenwerk.

Carl Francken kocht de gas concessie van v. d. Lerden en bouwde eene groote gasfabriek.

De harmonie gaf te eere van den verjaardag van

Bosch.

Erins Hendrik een concert op de markt, en bracht mij; toen ik vertrok, een serenade van den trein; het was een heel vertooning!

Sinds de langdurige staking op zijne fabriek, die eindigde met een overwinning van den spaakman, zijn de verkiezingen op de fabriek van v. Berle niet georganiseerd; de verhouding is daar op het oogenblik zeer goed, volgens van Berle. — Van zijn 150 verkiezingen stakten er 30; vier van deze nam hij later terug. —

Er is in Bosch bepaald woningnood; van daar, dat het zoo verkeerd is, dat de partijen van „Bosch's belang“ om daarin verbetering te brengen, bevestigd worden. Die tegenwoordige, die sprekt vooral voort hiet eigenbelang van enkele huiseigenaren, die de huurprijs der woningen abnormaal hoog houden. —

Toen er deze dagen is omdenkend weeg een weduwe stierf, en dan door een woning openkwam, waren er voor twaalf reeds zeven maanden geleden bij den eigenaar geweest, om die woning te mogen huuren. —

De gezondheids Commissie kan daarvoor haar bevel niet uitvoeren verwillen; het van woningen moesten onbewoonbaar verklaard worden; men kan daartoe niet overgaan, omdat er geen andere woningen beschikbaar waren. —

Den 1 juni 1919 bezocht ik per auto de gemeente Bosch; van te voren was ik in den Dinsdag geweest.

De kindersterfte wordt krachtig bestreden: Eene afdeling van het Groene Kruis (Dr. Bloels vereniging) verschaft melk enz.; een gediplomeerde lekenverpleegster bezocht de gezinnen en geeft raad; Eene ontsmettingsvereniging voor Bosch, St. Beneden en Schijndel, de tweede van dien aard in Noord-Brabant, werkt gunstig; toch stierven op 301 geboorten noch na 48 kin deren Beneden het jaar.

Voeg veel strijd in gemeente: de Dommel en Aalbeke en de Noorsche kiesvereniging enerzijds (Statut lid van Seemann Secretaris van der Kleef, Bastiaen Eras, van Eupen) — Centraal Brabant (raadslid van der Horst, Ommerring van de Zuid-Willensvaart) anderzijds. — Bij de aandr.

Bosch.

staande Gemeenteraadsverkiezing zal het meer erg spannen! De partij van de Dommel en Aalbeke was in vroeger jaren baas; ver., heerlijk van Klugenspoth, van Seemann enz.; maakte v.d. Erde e. s. be., lachelijk en verdrukte hem. — Toen is Centraal Brabant opgericht; voerde steeds hevig strijd tegen de mannen van de Dommel en Aalbeke en eindigde met de winst; de tegenpartij verloor het bij de ver., kiezingen. Welhouder van alle scheen mij een heffige partijgenoot voor Centraal Brabant; welhouder van de Oen Scheep meer gematigd; bereijde de burgemeester zich buiten de partij te houden.

Elektrische Centrale: had de concessie duur nog 15 jr; dan komt gemeente bij de Provincie.

Gemeentelijke bezittingen: Er is nog geen uitvoerige beschrijving; aan burgemeester nog eens mitgeleid, hoe die maet worden ingebracht, en hem verzocht er blik voor te zorgen.

Waterleidingen: B. en W. Klugens, dat die zoo moeilijk te zien veren zijn als er hout langzamer groeit, en zouden wenschen, dat krachten provinciale verordening dat hout kan worden opgevoerd.

De tegen: Bittere klachten over den toestand van den weg naar den Bosch; men zou willen, dat de provincie dien weg overnam, dan wel subsidie verleende in kosten van verbetering.

Industrie bloeit over het algemeen; niettegenstaande de groote oorlog kan ^{dat me toe} ~~men~~ over voldoende grondstoffen beschikken om daer te werken.

Er is blijkbaar geen woningnood meer; door verschillende particulieren zijn er heel wat huizen bijgebouwd, zoo dat er blijkbaar voortdurend enige ledig staan. — De woningnood was in der tijd ontstaan, door dat de directie van de B. en W. Bosch-Wesel een groot gedeelte van haar personeel naar Bosch verplaatste.

Den 16 juli 1919 bezocht ik per auto van uit den Bosch de gemeenten Bosch en Don.

De evenredige vertegenwoordiging volgens het nieuwe kiesstelsel brengt in den raad groote veranderingen; vier raadsleden — onder welke de twee welhouders — zijn gevallen en worden vervangen door 2 socialist.

Boschel.

en 2 Christen arbeiders. Aan de lidaar van Elk is m. i. niet veel verloren; hij is ultra-conservatief, en he-
grijpt de tekken des tijds helemaal niet.

De woningnood in Boschel is groot; er komen minstens
100 arbeiders woningen te kort. De gemeente ziet er
tegen op om ^{er} veel dan te doen; er staat zooveel geld
bij.

De werkloosheid begint te verminderen; gemeente ver-
schafft nog werk aan \pm 30 werklozen.

Er wordt veel water bezwaar ondervonden, veel
meer dan vroeger; het wordt steeds erger; vroeger
alleen 3 winters; thans soms 3. 4 keer; ook in het
late voorjaar; soms nog midden in den zomer;
dat kwam vroeger nooit voor.

De distributie is goed gelaopen; kostte aan Boschel
van 20 tot 25 millie per jaar.

Electriciteitsbedrijf was de laatste winter en uitkomst,
geef voldoende licht.

De gasfabriek van Carl Francken leidt een keijnd
bestaan; gas wordt vooral geraapt voor verwar-
ming.

Er zal eene door de gemeente geconcessioneerde water-
leiding komen; de pisse d'oeu en de waterboren komen
in de buurt van de reubauw onder loch. —

Men hoopt binnenkort te komen tot de oprichting
van eene Kamer van Koophandel en Fabrieken; die
zou voor Boschel nuttig werk kunnen leveren.

Er schijnt quardie van gemeest te zijn, dat de land-
bouw winterschool door den Baerenbond zou worden
overgenomen, en in tweeën gesplitst; eene afdeling
zou dan verplaatst worden naar Helmond, met
het oog op de groote plannen van de vereniging
„Beelbebung”, terwijl de tweede afdeling daar
zou gevestigd worden te Bergen op Zoom.

Den 12 juni 1923 berocht ik Boschel en Loch.

De partijchapen in de gemeente zijn veel minder
heerig dan vroeger. Bij de raadsverkiezing werden

Boschel

10 leden gekoren op eene Katholieke lijst, 2 S.D.A. B. ers
(Dekker en Vraagmans), en een uit de de Bondt. —

Er is thans in Boschel geen woningnood meer; in den
laatsten tijd werden verplaatst:

16 machinisten naar Eindhoven.

15 conducteurs naar Apeldoorn en Nijmegen, en
nog eenige anderen naar black van Holland. —

Nieuw geschat zullen er nog 300 spoorweg ambte-
ren in Boschel wonen. —

De gemeente bouwde 74 woningen; de bouwver-
riging St Joseph 16. — Voorloepig kost dat jaarlijks
f 7000 aan Boschel; blijft de malaise aenhouden,
dan wordt die som later nog veel hooger.

Het Rijks premie werden 33 woningen gebouwd,
zonder premie eveneens 33. —

De belastingen zijn nog matig; f 100.000 plaatselijke
inkomsten belasting (daarslag van 4 tot 10 percent)
en 50 procenten op de personeel belasting. —

Het Raadhuis is te klein; geen ruimte voor de diverse
diensten. Het archief is ellendig gebouwd; ^{brandrijke} geen
ruimte. — Boschel heeft drie wachtingen achter het
Raadhuis, om ruimte te krijgen voor uitbouw,
dan wel voor nieuw bouw.

Niet tegenstaande de vele regens geen waterschade
langzamer te Damsel. —

Het Rijk van van den Bosch den grooden weg
Bosch. Vraagt Boschel - West over. Die weg is
bij den ingang van Boschel veel te nauw; boven-
dien in Boschel twee scherpe draaien. Er schijnen
plannen te bestaan, om daarin groote verbetering
te brengen, door den weg gedeeltelijk om Boschel
heen te leggen.

Zoowel de Beschikking dienst als de waren-
rings dienst werken volgens W. en W. zeer nuttig.

Op het moment worden geen werklozen
gesteund. In 1922 werd de weg f 11763.025
heijgegeven, benevens f 9000 van het ambteling.
In het begin van 1923 (1 Januari tot 31 Dec) f 4000.

Boortel

De industrie gaat over het algemeen stap ^{enkele} ~~meerdere~~ bedrijven kunnen slechts 3 of 4 dagen in de week werken. Zoo de linnenweverij van Heersberger; de steen aan werklozen zal misschien binnenkort een maatregelen beginnen.

De Vrijdagse markt gaat buitengewoon druk, de aankoop, vergeleken met dien van voor vier jaar, is verdubbeld. Aan slaan geld komt f600 binnen.

De distributie kostte f175.000. - Bovendien moek gemeente nog f12.000 behalen aan het Rijk, wegens terugkome van voozeschoten milicie vergoedingen, en rhotofluin - de administratie is erg in de war - nog f1.6000 voor distributie!!

De concessie voor de electriciteit loopt in 1928 af. Boortel nam de gasfabriek van Carl Francken over; die gaat thans zeer goed.

Gemeentelijke waterleiding heeft men nog in studie; men hoopt ernstig, dat er een zal kunnen worden tot stand gebracht.

Landbouwonderwijs wordt niet meer gegeven; het hoofd der school gaf geen goed onderwijs naar het oordeel van den landbouwleeraar Deckers. De kleeren kregen daar rusie over, en het eind was, dat hoofd der school geen onderwijs meer wil geven, en er nu niets gebeurt!

Boortel